

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीसीतालम्हणभरतशक्रुहनुमंसमेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

श्रीमद्रामायणे राल्मीकीये आदिकार्ये अयोध्याकाण्डे
॥ सप्तशीतितमः सर्गः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीसीतालम्बणभरतशक्रघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

॥ सप्ताशीतितमः सर्गः ॥

भरतस्य मूर्च्छया गुहस्य शक्रघ्नस्य मातृणां च दुःखं संज्जामाप्तस्य
भरतस्य गुहं प्रति श्रीरामप्रभृतीनां भोजनशयनविषये प्रश्नो
गुहेन तं प्रति सम्पूर्णवृत्तस्य वर्णनम्

गुहस्य रचनं श्रुत्वा भरतो भृशमप्रियम्।
ध्यानं जगाम तत्रैव यत्र तच्छ्रुतमप्रियम् ॥ 2.87.1 ॥

सुकुमारो महासत्त्वः सिंहस्कन्धो महाभुजः।
पुण्डरीकरिशालाङ्गुलस्रुणः प्रियदर्शनः ॥ 2.87.2 ॥

प्रत्याश्रयस्य मुहुर्तं तु कालं परमदुर्मनाः।
ससाद सहसा तोत्रैर्हृदि रिद्धि ईर द्विपः ॥ 2.87.3 ॥

भरतं मूर्च्छितं दृष्ट्वा विरर्णरदनो गुहः।
बभूव व्यथितस्तत्र भूमिकम्पे यथा क्रमः ॥ 2.87.4 ॥

तदस्त्रं तु भरतं शक्रघ्नोहनन्तरस्थितः।
परिभ्रज्य रुरोदोच्छैरिसंज्जः शोककर्षितः ॥ 2.87.5 ॥

ततः सर्वाः समापेतुर्मातरौ भरतस्य ताः।
उपरसकृशा दीना भर्तृर्यसनकर्षिताः ॥ 2.87.6 ॥

ताश्च तं पतितं भूमौ रुदत्यः पर्यरारयन्।
कौसल्या वरनुसृत्येनं दुर्मनाः परिषस्त्रजे ॥ 2.87.7 ॥

বৎসলা স্নং যথা বৎসমুপগুহ্য তপস্বিনী।
পরিপপ্রচ্ছ ভরতং রুদতী শোকলালসা ॥ 2.87.8 ॥

পুত্র ব্যাধিন্ তে কচ্চিচ্ছরীরং প্রতি বাধতে।
অস্য রাজকুলস্যাদ্যৎ রুদধীনং হি জীরিতম্ ॥ 2.87.9 ॥

ৎরাং দৃষ্টরা পুত্র জীরামি রামে সভ্রাতৃকে গতে।
বৃত্তে দশরথে রাজ্জি নাথ একস্তুমদ্য নঃ ॥ 2.87.10 ॥

কচ্চিন্ন লক্ষ্মণে পুত্র শ্রুতং তে কিঞ্চিদপ্রিয়ম্।
পুত্রে রা হ্যেকপুত্রায়াঃ সহভার্যে বনং গতে ॥ 2.87.11 ॥

স মুহূর্তং সমাশ্রস্য রুদনের মহাযশাঃ।
কৌসল্যা পরিসান্বেদ্যং গুহং রচনমব্রবীৎ ॥ 2.87.12 ॥

ভ্রাতা মে ক্লারসদ্ রাতৌ ক্ল সীতা ক্ল চ লক্ষ্মণঃ।
অস্বপচ্ছযনে কস্মিন্ কিং ডুকত্বা গুহ শংস মে ॥ 2.87.13 ॥

সোহব্রবীদ্ ভরতং হৃষ্টো নিষাদাধিপতির্গুহঃ।
যদ্বিধং প্রতিপেদে চ রামে প্রিয়হিতেহতিথৌ ॥ 2.87.14 ॥

অন্নমুচ্চারচং ভক্ষ্যাঃ ফলানি রিরিধানি চ।
রামাযাভ্যরহারার্থং বহুশোহপহুতং মযা ॥ 2.87.15 ॥

তৎ সর্ং প্রত্যনুজ্ঞাসীদ্ রামঃ সত্যপরাক্রমঃ।
ন হি তৎ প্রত্যগূহ্নাৎ স ক্ষত্রধর্মমনুস্মরন্ ॥ 2.87.16 ॥

নহস্মাভিঃ প্রতিগ্রাহ্যং সখে দেযং তু সর্দা।
ইতি তেন বযং সর্বে অনুনীতা মহাঅনা ॥ 2.87.17 ॥

লক্ষ্মণেন যদানীতং পীতং রারি মহাঅনা।
ঔপরাস্যং তদাকার্ষীদ্ রাঘবঃ সহ সীতযা ॥ 2.87.18 ॥

ততস্তু জলশেষেণ লক্ষ্মণোহপ্যকরোৎ তদা।
রাগ্যতাস্তে ত্রযঃ সন্ধ্যাং সমুপাসন্ত সংহিতাঃ ॥ 2.87.19 ॥

সৌমিত্রিস্তু ততঃ পশ্চাদকরোৎ স্বাস্তরং শুভম্।
স্বয়মানীয বহীংষি ক্ষিপ্রং রাঘরকারণাৎ ॥ 2.87.20 ॥

তস্মিন্ সমারিশদ্ রামঃ স্বাস্তরে সহ সীতয়া।
প্রক্ষাল্য চ তযোঃ পাদৌ ব্যপাক্রামৎ সলক্ষ্মণঃ ॥ 2.87.21 ॥

এতৎ তদিঙ্গুদীমূলমিদমের চ তৎ তৃণম্।
যস্মিন্ রামশ্চ সীতা চ রাত্রিং তাং শযিতাবুভৌ ॥ 2.87.22 ॥

নিযম্য পৃষ্ঠে তু তলাঙ্গুলিত্ররাঞ্ -
শরৈঃ সুপূর্ণারিষুধী পরন্তপঃ।
মহদ্ধনুঃ সজ্জমুপোহ্য লক্ষ্মণো
নিশামতিষ্ঠৎ পরিতোহস্য কেবলম্ ॥ 2.87.23 ॥

ততস্তুহং চোত্তমবাণচাপভূৎ
স্থিতোহভরং তত্র স যত্র লক্ষ্মণঃ।
অতন্দ্ৰিতৈর্জাতিভিরাত্তকামুকৈ -
র্মহেন্দ্রকল্পং পরিপালয়ংস্তদা ॥ 2.87.24 ॥

॥ ইত্যর্ষে শ্রীমদ্রামায়ণে বাল্মীকীয়ে আদিকাৰ্যে
অযোধ্যাকাণ্ডে সপ্তাশীতমঃ সর্গঃ ॥